

แผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ห้า (พ.ศ.2555 - 2559)

1. หลักการและเหตุผล

ตลอดระยะเวลา 20 ปี นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกครั้งแรกเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.2534 เพื่อแก้ไขปัญหการชะล้างพังทลายของดิน และการอนุรักษ์ดินและน้ำ อันเป็นการใช้เทคโนโลยีที่ประหยัด เรียบง่าย และ มีผลสัมฤทธิ์สูง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้รวบรวมพระราชดำริที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้หญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริที่พระราชทานไว้ในโอกาสต่างๆ กว่า 30 ครั้ง กล่าวโดยสรุปดังนี้

1.1 ด้านการศึกษา ทดลอง

ให้ศึกษา ทดลองการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาและพื้นที่อื่นๆ ที่เหมาะสม โดยเฉพาะศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการทดลองปลูกให้ศึกษาในพื้นที่ 2 ลักษณะ ได้แก่

พื้นที่ภูเขา ให้ปลูกตามแนวขวางของความลาดชันและในร่องน้ำของภูเขาเพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดินและช่วยเก็บความชื้นในดิน

พื้นที่ราบ ให้ปลูกโดยรอบแปลง/ปลูกในแปลงๆ ละ 1 – 2 แนว/แปลง พืชไร่ให้ปลูกตามร่องสลับกับพืชไร่

และควรเก็บข้อมูลการศึกษา ทดลองทางด้านการเจริญเติบโตของลำต้น และรากความสามารถในการอนุรักษ์ความ

สมบูรณ์ของดิน และการเก็บความชื้นในดิน และเรื่องพันธุ์หญ้าต่างๆ ด้วย ตลอดจนทำให้ศึกษา ทดลองประสิทธิภาพของหญ้าแฝกว่าจะทนเค็มได้ระดับใด

1.2 ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ

ให้ใช้หญ้าแฝกในการพัฒนาปรับปรุงดิน พื้นฟูดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ และแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรม การดำเนินงานขยายพันธุ์จะช่วยให้สามารถผลิตกล้าหญ้าแฝกได้อย่างเพียงพอตามความต้องการ และที่สำคัญต้องคำนึงถึงประโยชน์ของหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นหลักสำคัญ และเร่งรัดการดำเนินงานปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันรักษาดินและน้ำอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเร่งด่วน รวมทั้งควรปลูกหญ้าแฝกก่อนการปลูกไม้ยืนต้น หรือปลูกร่วมกับแปลงปลูกไม้ยืนต้น โดยเฉพาะในบริเวณบนภูเขาหรือไหล่เขาจะช่วยป้องกันการชะล้างหน้าดิน

1.3 ด้านป้องกันไฟป่า

การปลูกหญ้าแฝกเพื่อเป็นแนวกันไฟ เป็นประโยชน์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของหญ้าแฝกซึ่งจะช่วยลดความเสียหายจากไฟป่า ไม่ว่าจะเป็นแปลงปลูกไม้ยืนต้น ป่าปลูก หรือป่าธรรมชาติ และให้มีการสาธิตการใช้แถบหญ้าแฝกในการป้องกันไฟป่าทั้งในพื้นที่ป่าไม้ และป่าหญ้าคา

1.4 ด้านการขยายพันธุ์

ให้หน่วยงานและหน่วยราชการที่มีศักยภาพในการขยายพันธุ์ให้ความร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดินในการผลิตกล้าหญ้าแฝกที่มีคุณภาพแจกจ่ายกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้เพียงพอ และหากดำเนินงานขยายพันธุ์โดยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จะต้องหมั่นหมุนเวียนกลับมาเริ่มจากต้นแม่พันธุ์ เพราะหากมีการ

ขยายพันธุ์หลายช่วงต่อเนื่องกันมากเกินไปจะทำให้กล้าหญ้าแฝกอ่อนแอได้

1.5 ด้านการคุ้มครองพันธุ์

ให้ร่วมมือดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครองพันธุ์พืช สายพันธุ์ และพัฒนาพันธุ์หญ้าแฝกจากทุกภูมิภาคของประเทศไม่ว่าจะเป็นชนิดที่นำมาใช้แล้วเกิดประโยชน์หรือเกิดผลเสียหายก็ตาม

1.6 ด้านวิธีการปลูก

ควรปลูกหญ้าแฝกก่อนหรือพร้อมกับการปลูกป่า โดยเฉพาะการปลูกหญ้าแฝกในที่ลาดชัน ต้องปลูกให้ถูกวิธี คือ ขวางความลาดชัน นอกจากนี้ การปลูกหญ้าแฝกควรทำก่อนฤดูฝนหรือช่วงฤดูฝนเพื่อให้เจริญเติบโตทันในช่วงฤดูฝน และต้องมีการบำรุงรักษา โดยมีการตัดใบเพื่อให้หญ้าแฝกมีความสูงจากระดับผิวดินในระดับที่เหมาะสม เพื่อให้โคนหญ้าแฝกสามารถทำหน้าที่รักษาดินได้ตลอดไป

1.7 ด้านการส่งเสริมขยายผล

ควรพิจารณาให้การสนับสนุนงบประมาณการผลิตหญ้าแฝกให้เพียงพอ และมีการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกทั้งบนที่สูง และพื้นที่ตอนล่างที่มีปัญหาเสื่อมโทรม เช่น พื้นที่ดินดาน พื้นที่ดินเปรี้ยว ในบริเวณป่าพรุ นาทุ่งร้าง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลน

ตลอดจนสร้างความเข้าใจอย่างถูกต้อง และชัดเจนให้เกษตรกรได้เห็นประโยชน์ของการปลูกหญ้าแฝกแล้วดินดีขึ้นอย่างไร เช่น ความอุดมสมบูรณ์ที่เกิดจากดินดำหน้าแถบหญ้าแฝก

ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2554 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชดำริ กับนายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ในฐานะประธานกรรมการกิตติมศักดิ์สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร พร้อมด้วยคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง ณ ห้องประชุมสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

ชั้น 14 อาคารเฉลิมพระเกียรติ โรงพยาบาลศิริราช เกี่ยวกับสถานการณ์ดินถล่มในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ สรุปความว่า “...จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ความต้องการในการขยายพื้นที่เพาะปลูกมีมากขึ้น แต่ที่ดินในพื้นที่ราบก็มีเจ้าของหมดหากเข้าไปเพาะปลูกใช้ประโยชน์ก็เป็นการบุกรุกผิดกฎหมาย ยิ่งขับไล่ ก็ยิ่งรุกขึ้นไปบนเขาเข้าไปในป่ามาก จึงเห็นพื้นที่ปลูกยาง ปลูกปาล์ม ปลูกไม้โตเร็วต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ทั้งภาคอีสาน ภาคเหนือ พื้นที่ดินถล่มก็เพิ่มขึ้นตามมา ดินถล่มสร้างความเสียหายอย่างมากกว่าจะฟื้นฟูหน้าดินมาใช้เพาะปลูกอีกก็ใช้เวลาหลายปี ดังนั้น ในกรณีทั่วไปให้ใช้ความระมัดระวังในการดำเนินงานเพราะแม้กระทั่งหญ้าแฝกซึ่งตามหลักจะป้องกันดินพังทลาย ก็อาจเป็นตัวการให้ดินถล่มได้ เพราะรากเจาะลึกทำให้ดินแตกแยก และน้ำน้ำลงไปอาจเป็นเหตุให้ดินพังทลาย ตลอดจนการปลูกไม้โตเร็วซึ่งส่วนมากไม่มีรากแก้ว ก็จะไม่ยึดดินไว้ได้ ฉะนั้น ควรศึกษาอย่างรอบคอบว่า โครงสร้างดินลักษณะใด ควรจะดำเนินการอย่างไร ปลูกพืชชนิดไหน ปลูกอย่างไร ให้มีรากแก้วลึก สลับกับแฝกหรือพืชอื่นที่เหมาะสมตามสภาพ...”¹

จากแนวพระราชดำรินหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยระยะแรกมีหน่วยงานที่ได้ศึกษาดำเนินงานประกอบด้วย กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร กรมป่าไม้ โครงการพัฒนาอ้อยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ องค์การสวนพฤกษศาสตร์ และสำนักงาน กปร. ปัจจุบันมีหน่วยงานมากกว่า 50 หน่วยงาน ร่วมดำเนินงาน สนองพระราชดำริการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก ส่งผลให้การดำเนินงานก้าวหน้ามากขึ้นตามลำดับ โดยใช้แผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นเครื่องมือในการบริหารดำเนินงาน ทั้งนี้ จากการประมวลแผนแม่บทฯ ที่ผ่านมาพบว่าในช่วงแผนแม่บทฯ ฉบับที่หนึ่ง (พ.ศ.

2536 - 2537) ได้มุ่งเน้นดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษา ทดลองวิจัยในลักษณะของงานวิจัยพื้นฐาน และงานวิจัยประยุกต์ ส่วนแผนแม่บทฯ ฉบับที่สอง (พ.ศ. 2540 - 2542) เน้นงานศึกษา วิจัยตามแนวพระราชดำริต่อเนื่องจากแผนแม่บทฯ ฉบับที่หนึ่ง ควบคู่กับการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่กลุ่มเป้าหมาย แผนแม่บทฯ ฉบับที่สาม (พ.ศ. 2545 - 2549) เน้นการส่งเสริมและขยายผลการใช้ ใช้น้ำ แผลก เพื่อการอนุรักษ์ดิน และน้ำ การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ภายใต้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งประชาชน และเกษตรกรในพื้นที่ และในแผนแม่บทฯ ฉบับที่สี่ (พ.ศ. 2550 - 2554) เน้นการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมแก่การใช้ ใช้น้ำ แผลก เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ดินและน้ำ

อย่างไรก็ดี ยังมีภารกิจที่จะต้องดำเนินการสนองพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 4 ซึ่งใช้เป็นกรอบแนวทางขับเคลื่อนดำเนินงานกำลังจะสิ้นสุดลง ด้วยเหตุนี้ สำนักงาน กปร. ในฐานะหน่วยงานหลักในการประสานดำเนินงาน โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้ ใช้น้ำ แผลกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์การใช้ ใช้น้ำ แผลกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ห้า (พ.ศ. 2555-2559) ขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานและติดตามประเมินผลการพัฒนาและรณรงค์ การใช้ ใช้น้ำ แผลกอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพในระยะต่อไป

2. ผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและแนวโน้มการพัฒนา

จากการติดตามผลการพัฒนาและรณรงค์การใช้ ใช้น้ำ แผลก โดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายหลักของแผนแม่บทฯ ฉบับที่สี่ (พ.ศ. 2550 - 2554) และการประมวลผลการดำเนินงานโครงการตาม

แผนปฏิบัติการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปี พบว่าผลการพัฒนาสามารถบรรลุเป้าหมายหลักของแผนฯ และสอดคล้องกับแนวนโยบายคณะกรรมการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถสรุปผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและแนวโน้มการพัฒนา ดังนี้

2.1 ด้านการศึกษา วิจัย

1) ผลการดำเนินงาน

การศึกษา วิจัยเกี่ยวกับหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ ตั้งแต่ปี 2535 จนถึงปัจจุบัน ได้ดำเนินงานมาแล้วรวม 225 เรื่อง ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 205 เรื่อง หรือร้อยละ 91 ของการศึกษาทดลองทั้งหมด ครอบคลุมการศึกษา วิจัย รวม 9 ประเภท ได้แก่ ด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐาน (พันธุ์, การเจริญเติบโต, การขยายพันธุ์) ด้านการเขตกรรม ด้านการปลูกร่วมกับพืชเกษตร ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการใช้ประโยชน์ และด้านการส่งเสริม²

การดำเนินงานศึกษา วิจัยเกี่ยวกับหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ ในระยะของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2550 - 2554) มีหน่วยงานดำเนินงาน จำนวน 15 หน่วยงาน โดยใช้งบประมาณ และงบ กปร. รวมผลการศึกษา วิจัยทั้งสิ้น จำนวน 58 เรื่อง³ จำแนกประเภทการศึกษา วิจัย ดังนี้

ด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐาน (พันธุ์ 4 เรื่อง , การเจริญเติบโต 6 เรื่อง , การขยายพันธุ์ 2 เรื่อง) ด้านการปลูกร่วมกับพืชเกษตร

15 เรื่อง ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ 9 เรื่อง ด้านสิ่งแวดล้อม 14 เรื่อง ด้านการใช้ประโยชน์ 6 เรื่อง และด้านการส่งเสริม 2 เรื่อง

นอกจากนี้ ความก้าวหน้าด้านพื้นที่เป้าหมายการดำเนินงานศึกษา วิจัย ในระยะแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2550 - 2554) พบว่ามีแนวโน้มการดำเนินงานศึกษา วิจัยในพื้นที่จริงเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 81 โดยมีประเด็นสำคัญในเรื่องต่างๆ อาทิ บทบาทหญ้าแฝกและไฟฟ้าต่อการพัฒนาระบบนิเวศป่าไม้ การจัดทำฐานข้อมูลลักษณะพันธุ์หญ้าแฝก และการศึกษาศักยภาพการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกจากมิติด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐศาสตร์และสังคม เป็นต้น

2) ปัญหาอุปสรรค

จากการประมวลผลการประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2555 - 2559) เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2554 ณ ศูนย์ประชุมสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ พบว่าการดำเนินงานด้านการศึกษา วิจัยส่วนใหญ่ดำเนินงานแล้วเสร็จ ร้อยละ 79 แต่ยังมีข้อจำกัดการดำเนินงานที่สำคัญ กล่าวคือ

- การกำหนดหัวข้อและจุดมุ่งหมายของการศึกษา วิจัย ในเชิงเศรษฐศาสตร์และสังคมที่ส่งผลต่อทัศนคติและการยอมรับของประชาชนและเกษตรกรในพื้นที่เกี่ยวกับหญ้าแฝกมีอยู่จำกัด ทำให้การรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของกลุ่มเป้าหมายในการนำหญ้าแฝกไปใช้เป็นเครื่องมือด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ ไม่เพียงพอที่จะไปสนับสนุนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและขยายผลในพื้นที่ให้เกิดความแพร่หลาย

- ผลสำเร็จของงานศึกษา วิจัยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในระดับพื้นที่ได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจาก การศึกษา วิจัยนั้น เป็นการดำเนินงานในห้องปฏิบัติการและแปลงสาธิต ทดลอง การขยายผลเชื่อมโยงการปฏิบัติในพื้นที่จริงมีอยู่จำกัด

2สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : “ระเบียบงานศึกษา วิจัยการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (พ.ศ.2535 - 2554)”, 2554 (อัดสำเนา)

3สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจาก

- การจัดทำสรุปผลการศึกษา วิจัย ระเบียบวิจัยและระบบฐานข้อมูลหญ้าแฝก โดยส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอเฉพาะในส่วนของงานศึกษา วิจัยที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ กปร. แต่การดำเนินงานโดยใช้งบประมาณของหน่วยงานมีเพียงบางส่วน เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านฐานข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- การรายงานผลการศึกษา วิจัยของแต่ละหน่วยงานมีรูปแบบที่หลากหลาย โดยการสรุปผลการศึกษา วิจัยส่วนใหญ่เป็นการรายงานผลการดำเนินงานทั่วไป มากกว่าการรายงานผลในเชิงวิชาการที่ให้ความสำคัญกับการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระเบียบแบบแผน

3) แนวโน้มการพัฒนา

การดำเนินงานศึกษา วิจัย และปัญหาอุปสรรคที่ผ่านมาพบว่ายังมีอีกหลายประเด็นที่ ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของแผนแม่บทฯ และจำเป็นต้องเร่งรัดการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ดังนั้น ในการประชุมเชิงปฏิบัติการการวางแผนแม่บทการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2555 - 2559) แนวนโยบายคณะกรรมการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้กำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานศึกษา วิจัยระยะต่อไป ดังนี้

3.1) แก้ไขปรับปรุงข้อจำกัดการดำเนินงานศึกษา วิจัยดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ การกำหนดกรอบและหลักเกณฑ์การสนับสนุนงบประมาณ กปร. ด้านการศึกษา วิจัย พร้อมกับเพิ่มมาตรการกำกับ ตรวจสอบการดำเนินงานศึกษา วิจัยของหน่วยงานให้ชัดเจน มีระเบียบแบบแผนในทิศทางเดียวกันมากยิ่งขึ้น รวมทั้ง

ควรเพิ่มโอกาสดำเนินงานศึกษา วิจัยในพื้นที่เกษตรกรควบคู่กันด้วย

3.2) มุ่งเน้นสนับสนุนการดำเนินงานศึกษา วิจัยให้สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริม และการใช้ประโยชน์เพื่อให้สอดคล้องกับแนวพระราชดำริ นโยบายคณะกรรมการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ และทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน ครอบคลุมการดำเนินงานในมิติต่างๆ อาทิ

- ด้านการเพิ่มศักยภาพของหญ้าแฝก ได้แก่ การทนเค็ม ทนร้อน การเพิ่มความแข็งแรงทนทาน ในการปลูก การขนส่ง ปรับปรุงพื้นฟูดินเสื่อมโทรม การขยายพันธุ์หญ้าแฝกด้วยวิธีการเพาะเมล็ด และการศึกษาจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ การศึกษาเปรียบเทียบ ไครโมโซมระหว่างหญ้าแฝกกับหญ้าชนิดอื่นๆ เป็นต้น

- ด้านการใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น การบำบัดน้ำเสีย การลดมลพิษในดิน การเก็บกักคาร์บอน เป็นต้น

- ด้านการพัฒนาพันธุ์หญ้าแฝก

- ด้านเศรษฐศาสตร์ และสังคม

2.2 ด้านการจัดการองค์ความรู้

1) ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานด้านการจัดการองค์ความรู้หญ้าแฝก ในระยะของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2550 - 2554) มีหน่วยงานร่วมขับเคลื่อนดำเนินงาน เช่น กรมพัฒนาที่ดิน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กรมปศุสัตว์ สถาบันการศึกษา โครงการพัฒนาออยตุงฯ (พื้นที่ทรงงาน) สำนักงาน กปร. โดยใช้ปกติ ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่

- การรวบรวมและประมวลองค์ความรู้หญ้าแฝกที่มีอยู่จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในประเทศและต่างประเทศ ด้วยระบบโปรแกรมสำเร็จรูป ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ

พระราชดำริ และข้อมูลวิชาการ ได้แก่ ลักษณะพันธุ์หญ้าแฝก การขยายพันธุ์ การดูแลรักษา การปลูก และรูปแบบการปลูกที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยมีกรมพัฒนาที่ดินเป็นแกนในการขับเคลื่อนดำเนินงาน ซึ่งได้ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 และชุดความรู้นี้จะใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อนำไปเรียบเรียงเป็นเอกสารคู่มือการปฏิบัติงานหญ้าแฝก และเอกสารวิชาการต่างๆ

- การจัดทำสื่อเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านหญ้าแฝกในเชิงวิชาการโดยมีกรมพัฒนาที่ดิน และสำนักงาน กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมเรียบเรียง และปรับปรุงฐานข้อมูลเอกสารด้านวิชาการทั้งฉบับภาษาไทย และภาษาอังกฤษ อาทิ คู่มือการปฏิบัติงานหญ้าแฝก เอกสารวิชาการ “Technical Bulletin” ซึ่งได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี โดยเอกสารแต่ละเรื่องมีการจัดพิมพ์ปีละไม่น้อยกว่า 1,000 ฉบับ พร้อมนี้ในห้วงระยะเวลาของแผนแม่บทดังกล่าว ได้มีการปรับปรุงหนังสือสารานุกรมเรื่องหญ้าแฝกให้มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยดำเนินงานจัดพิมพ์และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ จำนวน 2,000 ฉบับ

นอกจากนี้ หน่วยงานได้มีกิจกรรมในการผลิตและเผยแพร่ชุดความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝกผ่านสื่อวีดิทัศน์ในรูปแบบของซีดี เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูก พันธุ์และการขยายพันธุ์ การดูแลรักษา และการใช้ประโยชน์ตามหลักวิชาการ จำนวนปีละ 2,000 แผ่น

- การจัดการประชุมวิชาการเผยแพร่ผลงานด้านการศึกษาวิจัยหญ้าแฝก และการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้ระบบเทคโนโลยีหญ้าแฝก สู่กลุ่มเป้าหมายระดับต่างๆ โดยมีกรมพัฒนาที่ดิน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน โครงการพัฒนาโดยตุงฯ (พื้นที่ทรงงาน) ร่วมขับเคลื่อนดำเนินงาน โดยแต่ละหน่วยได้จัดการฝึกอบรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ให้แก่กลุ่มเป้าหมายระดับ

ต่างๆ อาทิ เจ้าหน้าที่รัฐ เกษตรกร ประชาชน นักเรียน ที่ผ่านมามีผู้ผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมกว่า 6,000 คน ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ

- การจัดการองค์ความรู้สำหรับการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กรมปศุสัตว์ สถาบันการศึกษา ได้ร่วมขับเคลื่อนดำเนินงานผ่านกิจกรรมการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร อาทิ การศึกษา ดูงานในพื้นที่ของหน่วยงาน กลุ่ม ชุมชน เครือข่ายผู้ปฏิบัติงานหญ้าแฝกที่ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ สำหรับสถาบันการศึกษาได้สอดแทรกเนื้อหาสาระการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในหลักสูตรที่เป็นแกนกลางของระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในหัวข้อการอนุรักษ์ดินและน้ำทรัพยากรธรรมชาติ โดยเขตการศึกษาในระดับพื้นที่ที่มีความพร้อมก็สามารถนำหลักสูตรดังกล่าวไปประยุกต์จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นตามความเหมาะสม เช่น โรงเรียนบ้านตะโกกลาง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเสร็จสิ้น และนำไปส่งเสริมขยายผลยังพื้นที่โรงเรียนเครือข่าย รวม 8 แห่ง พร้อมนี้โรงเรียนได้จัดกิจกรรมหญ้าแฝกเพื่ออาหารกลางวัน โดยนำรายได้จากการจัดจำหน่ายกล้าพันธุ์หญ้าแฝก และผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก ไปสนับสนุนค่าใช้จ่ายค่าอาหารกลางวันของนักเรียนอีกด้วย

ทั้งนี้ เพื่อบังเกิดผลสัมฤทธิ์การจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นรูปธรรม คณะกรรมการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงได้กำหนดกรอบแนวทางการขับเคลื่อนดำเนินงานดังกล่าว ผ่านกลไกการบริหารงานคณะทำงานการจัดการองค์ความรู้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิหน่วยงานต่างๆ ร่วมจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมโดยจำแนกกลุ่มเป้าหมายเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิทยากร กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่ม

นักเรียน นักศึกษา ซึ่งขณะนี้ได้จัดทำหลักสูตรดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว อยู่ระหว่างขั้นตอนของการพิจารณารายละเอียดและสนับสนุนดำเนินงาน ก่อนนำไปสู่ขั้นตอนของการส่งเสริมและขยายผลในลำดับต่อไป เบื้องต้นคาดว่าจะสามารถหาข้อสรุปการดำเนินงานได้ ภายหลังจากเสร็จสิ้นระยะเวลาดำเนินงานตามแผนแม่บท ฯ (ในปี พ.ศ.2554)

2) ปัญหาอุปสรรค

การประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝกของหน่วยงาน ตลอดจนการจัดทำหลักสูตร และสื่อสำหรับถ่ายทอดความรู้ ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายระดับต่างๆ ได้อย่างแท้จริง เนื่องจากกระบวนการจัดการองค์ความรู้ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น โดยมีจุดอ่อนการดำเนินงานที่สำคัญเกี่ยวกับฐานข้อมูล และการประสานเชื่อมโยงการปฏิบัติในเชิงนโยบายจากส่วนกลางไปสู่เป้าหมายระดับท้องถิ่น กอปรกับสถาบันการศึกษาซึ่งถือเป็นแกนสำคัญในการขับเคลื่อนดำเนินงานดังกล่าวมีการจัดทำหลักสูตรการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ แต่อยู่ในหัวข้อสาระวิชาโครงการวิทยาศาสตร์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งยังไม่สามารถยกระดับเป็นวิชาหลักของการศึกษาได้ ทั้งนี้ การจัดทำหลักสูตรหรือวิชาสาขานี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของสถาบันการศึกษา การให้ความสำคัญของนโยบายส่วนกลาง และเขตพื้นที่การศึกษาระดับท้องถิ่นที่จะนำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม

3) แนวโน้มการพัฒนา

การพัฒนาประสิทธิภาพด้านการจัดการองค์ความรู้อยู่ในระยะเริ่มต้น โดยเฉพาะการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการองค์ความรู้ด้านหญ้าแฝกให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละระดับ ดังนั้น ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานระยะต่อไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดแนวทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนี้

3.1) ส่งเสริมและขยายผลการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม และการนำไปใช้ประโยชน์ ให้เกิดความต่อเนื่องและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทั้งในภาครัฐ เอกชน อุตสาหกรรม เกษตรกร นักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไป

3.2) ผลักดันให้มีการจัดการองค์ความรู้หญ้าแฝกบรรจุในสาระวิชาในหลักสูตรการศึกษาแต่ละระดับตามความเหมาะสม

3.3) ให้กลไกการปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มชุมชน หรือเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานหญ้าแฝกที่กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศเป็นแกนสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ภายใต้กระบวนการพัฒนาฐานความคิด และการจัดการข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบ

3.4) สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดการองค์ความรู้ โดยมุ่งเน้นพื้นที่วิกฤตที่เสี่ยงภัยจากดินถล่มและน้ำป่าไหลหลาก รวมถึงพื้นที่วิกฤตอื่นๆ เป็นสำคัญ

2.3 ด้านการส่งเสริม

1) ผลการดำเนินงาน

การส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกของหน่วยงานต่างๆ ในระยะที่ผ่านมาถึงปัจจุบันมีวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในลักษณะต่างๆ กล่าวคือ เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อการปรับปรุงฟื้นฟูคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และเพื่อส่งเสริม สาธิต ฝึกอบรมการใช้ประโยชน์และขยายพันธุ์หญ้าแฝกของหน่วยงาน⁴ สรุปผลการดำเนินงานได้ ดังนี้

1.1) การปลูกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ

ผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ในช่วงแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2550 -2554) มีการปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำรวมแล้วครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 3.85 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 87 ของเป้าหมายรวม 4.45 ล้านไร่ สาเหตุที่การ

ดำเนินงานยังไม่ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านการรายงานผลการดำเนินงาน และการจำแนกพื้นที่การปลูกหญ้าแฝก ซึ่งบางพื้นที่ไม่สามารถจัดแบ่งได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามผลการดำเนินงานภาพรวมยังอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

1.2) การปลูกเพื่อปรับปรุงพื้นที่คุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ในช่วงแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2550 -2554) มีการปลูกหญ้าแฝกในกิจกรรมนี้ รวมแล้วครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 489,956 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 82 ของเป้าหมายรวม 600,000 ไร่ การดำเนินงานยังไม่ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เป็นทำนองเดียวกัน อย่างไรก็ตามการกำหนดพื้นที่เป้าหมายอาจมีความจำเป็นต้องพิจารณาเพื่อให้เป็นพื้นที่เป้าหมายที่มีความเหมาะสม หรืออาจพิจารณาถึงการดำเนินงานของหน่วยงาน การจัดเก็บข้อมูลและรายงานผลที่มีการจัดทำอย่างเป็นระบบ

1.3) การปลูกเพื่อส่งเสริม สาธิต ฝึกอบรม และการขยายพันธุ์

ผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ในช่วงแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2550 -2554) โดยกิจกรรมการปลูกหญ้าแฝกนี้ หลายหน่วยงานได้รายงานไว้ว่ามีการดำเนินงาน แต่ไม่มีการระบุเป้าหมายของการดำเนินงาน เนื่องจากการปลูกหญ้าแฝกในกิจกรรมนี้ได้ดำเนินงานในพื้นที่ ที่มีขนาดเล็ก

ด้านการปลูกเพื่อส่งเสริม

สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน มีบทบาทในการส่งเสริมรณรงค์

การปลูกหญ้าแฝกอย่างยั่งยืน โดยเน้นเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ และเพื่อให้มีปริมาณหญ้าแฝกอย่างเพียงพอต่อความต้องการ พบว่าหน่วยงานของภาครัฐ เน้นบทบาทของการส่งเสริมการปลูกและการดูแลรักษาหญ้าแฝกให้มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ อันก่อให้เกิดความยั่งยืน

4สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : “รายงานผลการประชุมเชิงปฏิบัติการการวางแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 5 ประสานการปฏิบัติใกล้ชิดกับชุมชนมากขึ้นโดยลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่เป้าหมายดำเนินงานนั้น อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับการผลิตกล้าหญ้าแฝกซึ่งกรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลัก (*ผลิตประมาณปีละ 270 ล้านกล้า รวมระยะเวลา 5 ปี ประมาณ 1,350 ล้านกล้า*) จำนวนกล้าดังกล่าวสนับสนุนให้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ ร่วมดำเนินกิจกรรมในการผลิตกล้าหญ้าแฝกเพื่อแจกจ่าย อาทิ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช นอกจากนี้ กรมทางหลวง และกรมทางหลวงชนบท ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากเกี่ยวกับการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันดินถล่มในพื้นที่ลาดไหล่ทาง และพัฒนารูปแบบการปลูกหญ้าแฝกร่วมกับพืชคลุมดิน ช่วยลดการสูญเสียดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงยังมีหน่วยงานในความรับผิดชอบของกองทัพบก หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน โครงการพัฒนา ดอยตุงฯ (พื้นที่ทรงงาน) มูลนิธิโครงการหลวง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง 6 แห่ง ก็มีบทบาทเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและขยายพันธุ์หญ้าแฝกอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ ในการจำแนกพื้นที่ในการส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก กรมพัฒนาที่ดินได้ใช้ฐานข้อมูลจากการประเมินผลการสูญเสียดินในเขตพื้นที่ต่างๆ เป็นหลักในการส่งเสริมดำเนินงาน เพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่เป้าหมายไว้ในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550 - 2554) ซึ่งได้จำแนกพื้นที่เป้าหมายการปลูกเพื่ออนุรักษ์ดิน

และน้ำ เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพื่อการ
 สาธิต ฝึกอบรมและการขยายพันธุ์

ด้านการสาธิต

ด้านการสาธิตการปลูกหญ้าแฝกรูปแบบต่างๆ ใน
 ระยะเวลาแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2550 - 2554) ได้ดำเนินงาน
 โดยจัดทำแปลงสาธิต ควบคู่กับแปลงรวบรวมพันธุ์หญ้าแฝกทั้งใน
 และต่างประเทศในพื้นที่โครงการสำคัญต่างๆ อาทิ โครงการจัด
 พัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์หนองพลับ - กัดหลวง โครงการ
 ปลูกป่าชัยพัฒนา - แม่ฟ้าหลวง สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดราชบุรี
 โครงการศึกษาฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มฯ นอกจากนี้ยังมีการ
 จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ถ่ายทอดเทคโนโลยีระบบหญ้าแฝก ภายใต้
 ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ซึ่งได้จัดทำแปลง
 สาธิตการปลูกหญ้าแฝกตามหลักวิชาการ ในพื้นที่ความรับผิดชอบ
 ของหน่วยงาน ประกอบด้วย กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร
 กรมส่งเสริมการเกษตร กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
 สถาบันการศึกษา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยได้
 จัดตั้งศูนย์สาธิตการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าด้านป่าไม้
 จำนวน 6 แห่ง ขึ้นทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่สนใจ
 สามารถเข้าไปศึกษา แลกเปลี่ยน เรียนรู้ รวมถึงรับการสนับสนุน
 ปัจจัยด้านการผลิตเกี่ยวกับหญ้าแฝกได้ในโอกาสเดียวกัน

นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมและขยายผลพื้นที่ต้นแบบ
 การปลูกหญ้าแฝกไปยังพื้นที่เกษตรกร รวมถึงยกระดับพื้นที่
 เกษตรกรที่มีความพร้อมและมีผลความก้าวหน้าการดำเนินงาน
 กิจกรรมเป็นที่ประจักษ์ จัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้หญ้าแฝก โดยการมี
 ส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (บริษัท ปตท. จำกัด
 (มหาชน)) สนับสนุนขับเคลื่อนการปฏิบัติอย่างใกล้ชิด

ด้านการฝึกอบรม และการขยายพันธุ์

ผลการดำเนินงานด้านการฝึกอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหญ้าแฝก โดยมีกรมพัฒนาที่ดินเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนดำเนินงาน ซึ่งในระยะแผนแม่บทฯ ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานมีการจัดการฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำชุมชน ครู นักเรียน นักศึกษา และเกษตรกรในพื้นที่อย่างต่อเนื่องรวมไม่น้อยกว่า 80,000 ราย โดยเฉพาะกรมพัฒนาที่ดินได้ฝึกอบรมหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านและประจำตำบลปีละกว่า 10,000 ราย ในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายคนรักหญ้าแฝกกว่า 400 ราย ทั่วประเทศ โดย บริษัท ปตท. จำกัด เป็นแกนหลักสนับสนุนดำเนินงาน

สำหรับกิจกรรมด้านการขยายพันธุ์หญ้าแฝก กรมพัฒนาที่ดินได้เพาะขยายพันธุ์กล้าหญ้าแฝกไว้เพื่อแจกจ่ายให้แก่หน่วยงาน ชุมชน เกษตรกร และผู้ที่สนใจทั่วไปปีละไม่น้อยกว่า 100 ล้านกล้า นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ควบคู่กันด้วยอย่างไรก็ตามในการขยายพันธุ์กล้าหญ้าแฝกมีหลายหน่วยงานที่มีความพร้อมร่วมให้การสนับสนุนดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ปริมาณกล้าพันธุ์เพียงพอกับความต้องการในการแจกจ่ายของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ อาทิ โครงการพัฒนาตอยตุงฯ (พื้นที่ทรงงาน) มูลนิธิโครงการหลวง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์สาธิตการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าด้านป่าไม้

2) ปัญหาอุปสรรค

การขับเคลื่อนดำเนินงานในระยะของแผนแม่บทฯ ฉบับที่สี่ (พ.ศ.2550 - 2554) ได้ให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) มากำกับตำแหน่งพิกัดของการปลูกหญ้าแฝกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการส่งเสริม เน้นให้ทราบถึงข้อมูลตำแหน่งพิกัด รูปแบบการปลูก จำนวนกล้าที่ใช้ และรูปภาพแสดงกิจกรรมการปลูก โดยกรมพัฒนาที่ดินร่วมกับสำนักงาน กปร. เป็นแกนกลางในการเชื่อมประสานและพัฒนา

ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ขึ้น และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมขับเคลื่อนดำเนินงาน โดยในการจัดทำระบบฐานข้อมูลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ข้อมูลการพัฒนาและรณรงค์ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงจะส่งผลให้ระบบเกิดความสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันการบันทึกข้อมูลเพื่อใช้เป็นฐานอยู่ในระยะเริ่มต้น ยังขาดข้อมูลจากหน่วยงาน โดยเฉพาะข้อมูลด้านพิกัดทางภูมิศาสตร์ ส่งผลให้การใช้งานระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในการรายงานความก้าวหน้าและติดตามผลการดำเนินงานโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) แนวโน้มการพัฒนา

จากปัญหาข้อจำกัดในการส่งเสริมพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกข้างต้น จึงควรกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมายหลัก โดยมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนี้

3.1) ส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ดินและน้ำควบคู่กับการปรับปรุงฟื้นฟูคุณภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่วิกฤติที่มีความเสี่ยงภัยจากดินถล่มและน้ำป่าไหลหลาก

3.2) เสริมสร้างพัฒนาเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานหญ้าแฝกให้มีความพร้อมและเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

3.3) ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เป็นกลไกสำคัญในการรายงานความก้าวหน้า การติดตาม และขยายผลการดำเนินงานได้ทันกับสถานการณ์ ซึ่งขั้นต้นจะมุ่งเน้นการสร้างความรู้และความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานหญ้าแฝกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการบันทึก แก้ไข และเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ โดยเชื่อมโยงไปสู่การส่งเสริมและขยายผลการจัดการความรู้หญ้าแฝกอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.4 ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

1) ผลการดำเนินงาน

การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหญ้าแฝกและการใช้ประโยชน์เกี่ยวกับหญ้าแฝกมีการดำเนินงาน ดังนี้

1.1) การอบรมถ่ายทอดความรู้ พร้อมทั้งจัดทำเอกสารเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการและเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จัดพิมพ์หนังสือสารานุกรมเรื่องหญ้าแฝก จุลสาร “ภูมิวารินอนุรักษ์” และเอกสารภาษาอังกฤษ “Vetiverim Newsletter” ตลอดจน “Technical Bulletin” รวมกว่า 3,000 เล่มต่อปี 1.2) การจัดทำสื่อเอกสารด้านวิชาการ เช่น คู่มือเจ้าหน้าที่รัฐเรื่องการใช้หญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงแผ่นพับเผยแพร่ โดยชี้ให้เห็นถึงคุณสมบัติหญ้าแฝก การขยายพันธุ์ การปลูกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ การปลูกเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม

1.3) การจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารการใช้ประโยชน์หญ้าแฝก โดยมีหน่วยงานร่วมสนับสนุนดำเนินงาน อาทิ ศูนย์ปฏิบัติการหญ้าแฝก กรมพัฒนาที่ดินได้จัดแสดงข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับหญ้าแฝก โดยเปิดให้หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาเข้าเยี่ยมชม ซึ่งเน้นการให้ความรู้ด้านรูปแบบการปลูก การใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และให้การสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้ โดยจัดเตรียมแบบจำลองการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ลาดชันต่างๆ ตัวอย่างรากหญ้าแฝก และเอกสารเผยแพร่ต่างๆ แก่ผู้สนใจ รวมถึงการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ในสถานที่ต่างๆ ตามการขอรับสนับสนุนของหน่วยงานราชการ และเอกชนในโอกาสต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

1.4) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหญ้าแฝกในรูปแบบของ Internet ผ่านการจัดทำระบบเครือข่ายข้อมูลหญ้าแฝกเชื่อมโยง

ประเทศต่างๆ ในแถบแปซิฟิก ได้แก่ PRVN (Pacific Rim Vetiver Network) และเครือข่ายข้อมูลหญ้าแฝกในประเทศไทย ได้แก่ THVN (Thailand Vetiver Network) เพื่อใช้เผยแพร่แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหญ้าแฝก

1.5) จัดกิจกรรมการประกวดการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกและกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่รัฐ และเกษตรกรในพื้นที่เข้าใจ พร้อมทั้งเห็นความสำคัญของหญ้าแฝกให้มากขึ้น โดยดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน มีองค์กรหลักในการจัดประกวดประกอบด้วย สำนักงาน กปร. มูลนิธิชัยพัฒนา กรมพัฒนาที่ดิน และบริษัท ปตท. จำกัด กิจกรรมนี้ยังเกิดผลต่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างมาก ทำให้เห็นตัวอย่างของเกษตรกรที่มีความสามารถในการปลูกและดูแลรักษาหญ้าแฝกพื้นที่ต่างๆ อย่างชัดเจน ปัจจุบันมีผู้ได้รับรางวัลอันเป็นตัวอย่างความสำเร็จจากผลการประกวดฯ จำนวน 235 ราย กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ นอกจากนี้ กรมพัฒนาที่ดินยังจัดประกวดหญ้าแฝกของหน่วยงานในพื้นที่ต่างๆ ในทุกปีอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์ประสงค์เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่ และเกษตรกรผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ซึ่งมีผลงานที่ดีเด่น รวมถึงเป็นการขยายผลและสร้างเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานหญ้าแฝกให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2) ปัญหาอุปสรรค

การดำเนินงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหญ้าแฝกในระยะที่ผ่านมาแม้ว่าในภาพรวมจะประสบผลสำเร็จในเชิงปริมาณ แต่มีจุดอ่อนที่สำคัญ คือ ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหญ้าแฝกไม่เพียงพอ ขาดการยอมรับและมีส่วนร่วมในการปลูกและดูแลรักษา การสร้างแรงจูงใจให้เห็นคุณค่าของหญ้าแฝก นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านการประสานงานของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชน หรือประสานแล้วมีการติดตามแต่ขาดความต่อเนื่อง การ

ประชาสัมพันธืผ่านสื่อเรียนรู้ต่างๆ ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดีเท่าที่ควร และขาดการสร้างเอกลักษณ์อันจะสื่อถึงการใ้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างแท้จริง

3) แนวโน้มการพัฒนา

การดำเนินงานในระยะแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2555 - 2559) จำเป็นต้องมุ่งเน้นการส่งเสริมและสร้างเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง จึงควรกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายหลัก ดังนี้

3.1) ส่งเสริมการพัฒนาและรณรงค์การปลูกหญ้าแฝกผ่านเครือข่ายหมอดินอาสา และเครือข่ายอนุรักษ์แฝก เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนดำเนินงาน

3.2) ส่งเสริมให้ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการเชื่อมโยงเครือข่ายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานในท้องถิ่นและเป็นการประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของการดำเนินงาน

2.5 ด้านการบริหารจัดการ

1.) ผลการดำเนินงาน

1.1) ด้านโครงสร้างการบริหารงาน

การบริหารดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีการจัดองค์กรบริหารงานโดยมีคณะกรรมการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธาน และมีหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นกรรมการฯ ทำหน้าที่รับผิดชอบในการกำกับ ดูแล ด้านนโยบาย โดยมีหน่วยงานต่างๆ กว่า 30 หน่วยงานเป็นผู้ปฏิบัติและมีสำนักงาน กปร. ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการ และเป็นแกนกลางในการประสานการดำเนินงาน นอกจากนี้ระดับปฏิบัติการจะมีคณะกรรมการด้านวิชาการและติดตามประเมินผล รับผิดชอบด้านวิชาการ มีสำนักงาน กปร.เป็นฝ่ายเลขานุการ และคณะกรรมการด้านส่งเสริมและเผยแพร่

ประชาสัมพันธุ์ รับผิดชอบด้านการส่งเสริมและขยายผลการดำเนินงาน มีกรมพัฒนาที่ดิน เป็นฝ่ายเลขานุการ ในด้านงบประมาณช่วงปี 2536 – 2549 ได้ใช้งบประมาณขับเคลื่อนการดำเนินงาน รวมทั้งสิ้นกว่า 2,200 ล้านบาท และในระยะแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2550 - 2554) ใช้งบประมาณกว่า 2,100 ล้านบาท จำแนกเป็นงบ กปร. ประมาณ 80 ล้านบาท และงบปกติของหน่วยงานต่างๆ ประมาณ 2,100 ล้านบาท

1.2) ด้านกลไกการบริหารงาน

การดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริตั้งแต่เริ่มดำเนินงานในปี 2536 ถึงปัจจุบัน ได้ใช้แผนเป็นกรอบชี้้นำการดำเนินงานมาแล้ว 4 แผน โดยในห้วงระยะเวลาดำเนินงานตามกรอบแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2550 - 2554) หน่วยงานต่างๆ ได้ร่วมแปลงแผนแม่บทสู่การปฏิบัติ โดยจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปีเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง

1.3) ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน

ในการติดตามผลการดำเนินงานโครงการในช่วงของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้มีการติดตามผลการดำเนินงานใน 4 ลักษณะ คือ

ข้อมูลเอกสาร ซึ่งสำนักงาน กปร. เป็นแกนกลางในการประสานรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่ได้จัดทำไว้เผยแพร่ทั่วไป ทั้งที่ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงาน กปร. หรือ ดำเนินงานตามงบปกติของแต่ละหน่วยงาน โดยจะประสานการจัดส่งข้อมูลในแต่ละปีงบประมาณ หรือเมื่อมีผลความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการ

การศึกษา ดูงานภาคสนาม โดยมี บุคคลหรือคณะบุคคลที่ไปตรวจเยี่ยมและติดตามผลการดำเนินงาน ประกอบด้วยนายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี ประธานกรรมการพัฒนาและรณรงค์การใช้

หญ้าแฝก ซึ่งเดินทางไปตรวจเยี่ยมในพื้นที่ต่างๆ ทั้งของประชาชน และส่วนราชการ อย่างต่อเนื่อง คณะอนุกรรมการด้านวิชาการและติดตามประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ติดตามผลการดำเนินงานในพื้นที่ต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ร่วมกับคณะเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กปร. โดยสับเปลี่ยนหมุนเวียนการปฏิบัติงานกันไปตามเวลาและโอกาสที่เหมาะสม ทั้งนี้ ในระยะเวลาของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2550 - 2554) นายอำพลฯ องคมนตรี พร้อมด้วยคณะผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตรวจเยี่ยมผลการดำเนินงานในพื้นที่เกษตรกร และพื้นที่ส่งเสริมขยายผลของหน่วยงาน รวม 8 ครั้ง ในพื้นที่ต่างๆ ประกอบด้วย

1) ปี 2550 จำนวน 4 ครั้ง ในพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่

ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 22 – 25 พฤษภาคม 2550
ณ พื้นที่จังหวัดสงขลา จั ง ห วั ด
นครศรีธรรมราช และจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 26 – 27 มิถุนายน 2550 ณ
พื้นที่จังหวัดตาก

ครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 15 – 17 สิงหาคม 2550 ณ
พื้นที่จังหวัดนครสวรรค์

ครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 19 – 20 พฤศจิกายน 2550
ณ พื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

2) ปี 2551 จำนวน 1 ครั้ง เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม
2551 ณ พื้นที่จังหวัดสุรินทร์

3) ปี 2553 จำนวน 2 ครั้ง ในพื้นที่ 2 จังหวัด ได้แก่

ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2553 ณ พื้นที่
จังหวัดนราธิวาส

ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2553 ณ พื้นที่
จังหวัดพะเยา

4) ปี 2554 จำนวน 1 ครั้ง เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2554
ณ พื้นที่จังหวัดสงขลา

การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS)
โดยมีกรมพัฒนาที่ดินเป็นแกนกลางในการประสานการปฏิบัติและ
พัฒนาระบบฐานข้อมูลให้สอดคล้องตามสถานการณ์

1.4) ด้านการติดตามประเมินผล

สำนักงาน กปร. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้
ดำเนินงานติดตามและประเมินผลการใช้หญ้าแฝกในพื้นที่วิกฤตที่
มีความเสี่ยงภัยจากดินถล่ม และน้ำป่าไหลหลากรวมถึงพื้นที่สูง
ได้แก่โครงการนำร่องในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยติดตามผลการ
ดำเนินงานของหน่วยงานในการส่งเสริมและขยายผลการใช้หญ้า
แฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำให้แก่ประชาชน รวมทั้งแนวโน้มนการ
ตระหนัก การรับรู้และการยอมรับของประชาชนเกี่ยวกับการปลูก
หญ้าแฝก ผลการศึกษาพบว่าส่วนราชการในพื้นที่ร้อยละ 85 ยัง
ยึดติดว่าการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเป็นภารกิจหลักของสถานี
พัฒนาที่ดินทำให้การประสานในเชิงบูรณาการค่อนข้างจำกัด
ขาดการสอดประสานแผนการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกที่ชัดเจน

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานหญ้าแฝกบางหน่วยงานมีความรู้
ความเข้าใจในวิธีการปลูกและดูแลรักษาหญ้าแฝกไม่เพียงพอ
ส่วนใหญ่ร้อยละ 70 ศึกษาความรู้ด้วยตนเองจากคู่มือเอกสาร
วิชาการ โทรทัศน์

สำหรับผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.1ให้ความสนใจ
ในการกระตุ้นให้ราษฎรวางแผนป้องกันปัญหาการชะล้างพังทลาย
ของหน้าดินในพื้นที่เสี่ยงภัยค่อนข้างน้อย จะมีการนำหญ้าแฝกไป

ปลุกร่วมกับการดำเนินกิจกรรมในชุมชนเฉพาะโอกาสสำคัญๆ เท่านั้น

ประชาชนมีปัญหาภายหลังการปลูกแล้วขาดการดูแลรักษาที่ดี ร้อยละ 50.8 ทำให้หญ้าแฝกตายหรือไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร

2) ปัญหาอุปสรรค

ในการติดตามผลการดำเนินงาน โครงการจากเอกสารรายงาน ยังเป็นการรายงานผลการดำเนินงานในส่วนของผลผลิตของกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ มากกว่าการรายงานถึงผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการ นอกจากนี้แล้วในการดำเนินโครงการจัดทำฐานข้อมูลหญ้าแฝกในระบบ GIS ยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องด้วยการสนับสนุนข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีไม่เพียงพอ และการประมวล บันทึกผลข้อมูลยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นระบบฐานข้อมูล จึงไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) แนวโน้มการพัฒนา

จากสภาพปัญหาและการติดตามประเมินผลโครงการข้างต้นส่งผลให้แนวทางการบริหารจัดการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกระยะต่อไป มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ ดังนี้

3.1) ทบทวนกรอบขอบเขตพื้นที่เป้าหมายการปลูกหญ้าแฝกให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน ได้แก่ การรณรงค์ส่งเสริมในการนำหญ้าแฝกไปใช้ประโยชน์เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายในพื้นที่เสี่ยงภัย พื้นที่ที่มีปัญหาดินถล่ม หรือพื้นที่ที่มี

ความลาดชันสูง โดยเน้นการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ เช่น การปลูกหญ้าแฝกร่วมกับพืชท้องถิ่นที่มีรากแก้ว

3.2) กำหนดให้มีการรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลทั้งในระบบเอกสารและระบบ GIS ให้มีความครบถ้วน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.3) ส่งเสริมการบูรณาการแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้วยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและประชาชนตามลักษณะของภูมิศาสตร์และภูมิสังคม

3.4) จัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปี โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายการปลูกหญ้าแฝก และพื้นที่นำร่องโครงการเพื่อเป็นจุดสาธิต และทดลองให้เห็นจริง

3. วิสัยทัศน์

ถ่ายทอดองค์ความรู้แนวพระราชดำริการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกสู่ภาคปฏิบัติผ่านเครือข่ายศูนย์กลางเรียนรู้ และผลักดันพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ฐานข้อมูลทุกภาคส่วน ในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการใช้หญ้าแฝกอย่างเป็นระบบ

4. วัตถุประสงค์

4.1 สนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ ให้ถูกต้องครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ

4.2 จัดกลไกและกระบวนการจัดการเพื่อเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของทุกเครือข่ายพัฒนา โดยประยุกต์องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่มีอยู่มาปรับใช้อย่างเหมาะสม

4.3 พัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศเพื่อสร้างองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้และความเข้าใจ และเห็นความสำคัญการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำตามหลักวิชาการ

4.4 หาแนวทางการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการใช้ประโยชน์อื่นๆ อย่างครบวงจรอันเป็นการเพิ่มมูลค่า นอกเหนือจากการนำไปใช้ในด้านเกษตรกรรม

5. กรอบแนวทางการดำเนินการ

5.1 ยึดแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทาน เน้นการปลูกหญ้าแฝกร่วมกับไม้ยืนต้นที่มีรากแก้วในพื้นที่เสี่ยงภัยจากดินถล่ม และมีความลาดชันสูง

5.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้ด้านหญ้าแฝก โดยเสริมสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานหญ้าแฝกในทุกภาคส่วน เชื่อมโยงการปฏิบัติร่วมกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหญ้าแฝกอย่างเป็นรูปธรรม

5.3 ติดตาม กำกับ ดูแลพื้นที่ปลูกหญ้าแฝกโดยชุมชนหน่วยงานท้องถิ่นมีส่วนรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง

5.4 เชื่อมโยงเครือข่ายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำแผนพัฒนาตำบลในลักษณะบูรณาการการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่น

5.5 เน้นให้ความสำคัญกับการจัดการองค์ความรู้หญ้าแฝก โดยนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เป็นเครื่องมือในการติดตามการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างต่อเนื่อง

6. เป้าหมาย

เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทิศทางเดียวกัน จึงเห็นควรให้กำหนดพื้นที่เป้าหมายและเป้าหมายในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

❖ พื้นที่และประชากรเป้าหมาย

6.1 เป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ปีละ 651,500 ไร่

1) พื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายปานกลางและสูง ในพื้นที่เกษตรกรรม ได้แก่ พื้นที่ที่มีความลาดชันจำเป็นต้องมีระบบการอนุรักษ์ดินและน้ำ พื้นที่วิกฤตที่มีความเสี่ยงต่อดินถล่มและน้ำป่าไหลหลาก พื้นที่สูง และพื้นที่เขตพัฒนาที่ดิน ปีละ 600,000 ไร่

2) พื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายที่เป็นพื้นที่นอกภาคเกษตรกรรม ได้แก่ พื้นที่เปิดใหม่ในโครงการก่อสร้างที่มีความลาดชัน พื้นที่ในโครงการชลประทาน พื้นที่กรมอุทยานฯ โครงการปลูกป่า โครงการก่อสร้างบำรุงรักษาทางหลวง และทางรถไฟ เป็นต้น ปีละ 51,500 ไร่

6.2 เป้าหมายเพื่อการฟื้นฟูคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปีละ 63,500 ไร่

1) พื้นที่ใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรม ปีละ 40,000 ไร่

2) พื้นที่ปรับปรุงสภาพแวดล้อม ปีละ 23,500 ไร่

6.3 เป้าหมายเพื่อส่งเสริม สาธิต ฝึกอบรมการใช้
ประโยชน์ และการขยายพันธุ์

พื้นที่เป้าหมาย กำหนดให้ครอบคลุมพื้นที่
รับผิดชอบกิจกรรมดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก
ของหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

1) ฐานปฏิบัติการและโรงเรียนตำรวจตระเวน
ชายแดน

2) พื้นที่ในสถานศึกษาในทุกกระดับ ได้แก่ โรงเรียน
ระดับประถมศึกษา โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สถานศึกษา
ระดับอุดมศึกษา และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

3) ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
ประจำตำบล

4) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ รวม 6 ศูนย์

5) พื้นที่สาธารณประโยชน์ต่างๆ

6) เขตพัฒนาที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน

7) พื้นที่รับผิดชอบของหน่วยทหาร

8) พื้นที่โครงการพัฒนาออยตุง (พื้นที่ทรงงาน)

9) พื้นที่ในความรับผิดชอบของมูลนิธิโครงการ

หลวง

10) พื้นที่สาธิตการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้า
แฝกด้านป่าไม้ และหน่วยจัดการต้นน้ำ

11)) พื้นที่อื่นๆ ได้แก่ พื้นที่ขยายผลการประกวด
การพัฒนาและรณรงค์การใช้

หญ้าแฝก บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

6.4 เป้าหมายเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในเขตอุตสาหกรรม ได้แก่
พื้นที่จัดสร้างโรงงานอุตสาหกรรม พื้นที่ควบคุมคุณภาพน้ำ

7. แนวทางและมาตรการในการดำเนินงาน

7.1 ด้านการศึกษา วิจัย

7.1.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อการศึกษาวิจัยการนำหญ้าแฝกมาใช้ประโยชน์ให้มีความถูกต้องครบถ้วน
- 2) เพื่อพิจารณาแนวทางการนำผลการศึกษา วิจัย ที่ประสบผลสำเร็จแล้วไปขยายผลให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น
- 3) เพื่อศึกษาวิจัยประสิทธิภาพการใช้หญ้าแฝกในการฟื้นฟูป่าพื้นที่วิกฤต

7.1.2 แนวทางและมาตรการในการดำเนินงาน

- 1) ส่งเสริมงานศึกษาวิจัยให้สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ เช่น
 - การเพิ่มศักยภาพการขยายพันธุ์หญ้าแฝกด้วยวิธีเพาะเมล็ด
 - การเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกหญ้าแฝกในระยะที่เหมาะสม
 - ระยะของการตัดแต่งใบ
 - การศึกษา วิจัยในลักษณะของการประยุกต์และต่อยอดซึ่งเป็นการศึกษาดำเนินงานในพื้นที่จริง และให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการศึกษา ได้แก่ ระบบการปลูกหญ้าแฝกร่วมกับไม้ยืนต้นเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินและดินถล่ม
 - การศึกษาโครงการใหญ่เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เฉพาะ (Area base)

- การศึกษาทางอนุกรมวิธานและวิวัฒนาการสายพันธุ์ โดยมีการเปรียบเทียบหญ้าแฝกกับหญ้าพันธุ์อื่น Taxonomic revision and phylogenetic study (Vetiver & Chrysopogon)

- การศึกษา วิจัยเกี่ยวกับใช้หญ้าแฝกในการแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ ตลอดจนการศึกษา วิจัย ประสิทธิภาพ หญ้าแฝกกับ Carbon deposit และ Carbon credit เป็นต้น

- การศึกษา วิจัยประสิทธิภาพหญ้าแฝกในด้าน เศรษฐกิจและสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาพันธุ์หญ้าแฝก

- การปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อการจด สิทธิบัตร

- การวิจัยพันธุ์หญ้าแฝกใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพ พื้นที่ต่างๆ

2) นำผลงานวิจัยที่สัมฤทธิ์ผล ส่งเสริมและขยายผล ไปยังกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น

3) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ดำเนินงาน ศึกษา ทดลอง วิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาและณรงค์การใช้หญ้าแฝก ในด้านต่างๆ ดังนี้

- เพิ่มมาตรการกำกับ ตรวจสอบการดำเนินงานศึกษา วิจัยของหน่วยงานให้ชัดเจน มีระเบียบแบบแผนในทิศทางเดียวกัน มากยิ่งขึ้น

- พัฒนาระบบฐานข้อมูลงานศึกษา วิจัยในทุกระดับ และการเชื่อมโยงโครงข่ายข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงานกลาง ระดับนโยบาย และระดับพื้นที่ในส่วนท้องถิ่น

- พัฒนาระบบการจําแนก การจัดเก็บพันธุ์ และ แหล่งพันธุ์หญ้าแฝกจากทุกภูมิภาครวมทั้งการคุ้มครองพันธุ์หญ้า แฝก

- การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษา วิจัย

7.2 ด้านการจัดการองค์ความรู้

7.2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการถ่ายทอดความรู้การใช้เทคโนโลยีหญ้าแฝก

7.2.2 แนวทางและมาตรการในการดำเนินงาน

1) จัดทำและพัฒนาหลักสูตรเสริมการเรียนการสอนการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่สถาบันการศึกษา โดยเน้นครูผู้สอนให้มีความเข้าใจในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและสนใจที่จะเรียนรู้ เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

2) ส่งเสริมการจัดการองค์ความรู้ของหน่วยงานอย่างเป็นระบบ เช่น มีศูนย์เรียนรู้ในแต่ละจังหวัด โดยนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ และองค์ความรู้ใหม่มาพัฒนาต่อยอดให้เกิดความสมบูรณ์ ก่อนนำไปสู่กระบวนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

3) ขยายผลองค์ความรู้สู่หน่วยงานภาคอุตสาหกรรมให้มีความรู้ด้านการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในการฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม อาทิ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

4) ส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคเอกชนและหมอดินอาสา เพื่อเป็นแกนนำในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการขยายผลสู่ผู้ปฏิบัติงานหญ้าแฝกระดับชุมชนและท้องถิ่น

5) จัดให้มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การปฏิบัติงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกทั้งด้านวิชาการและการจัดองค์ความรู้ในระดับประเทศ และระดับนานาชาติตามความเหมาะสม

6) วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ระบบเทคโนโลยีหญ้าแฝกให้สอดคล้อง กับสภาพภูมิสังคมในท้องถิ่น ควบคู่กับการศึกษา วิจัยพื้นฐาน อันนำไปสู่การจัดระบบการศึกษา วิจัยในเชิงลึก

7) จัดทำสื่อสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายทั้งในระดับ เจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกษตรกร นักเรียน นักศึกษา และ วรรณคดีส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวมีบทบาทในการผลิตสื่อ อย่างสร้างสรรค์

7.3 ด้านการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์

7.3.1 วัตถุประสงค์

1) ส่งเสริมสนับสนุนการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำให้กว้างขวางและแพร่หลายมากยิ่งขึ้นอย่างเป็นระบบ

2) ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกในเชิงรุกให้กลุ่มเป้าหมายตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก

3) พัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหญ้าแฝก และการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

7.3.2 แนวทาง/มาตรการในการดำเนินงาน

■ ด้านการส่งเสริม

1) จัดทำแผนบูรณาการปลูกหญ้าแฝก โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มภาคีเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานหญ้าแฝกทุกภาคส่วนทั้งในระยะสั้น และหรือระยะกลาง (ประจำปี / 5 ปี)

2) จัดลำดับความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนในการใช้หญ้าแฝกโดยจำแนกพื้นที่เป้าหมายเป็นหลัก พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการรณรงค์ เผยแพร่การปลูกหญ้าแฝกในวันสำคัญต่างๆ

3) ส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกในพื้นที่เปิดใหม่ที่มีความลาดชันสูงเป็นเครื่องมือลดผลกระทบจากภัยพิบัติ อาทิ ดินโคลนถล่ม น้ำป่าไหลหลาก หรือพื้นที่โครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ (area approach)

4) ส่งเสริมให้หน่วยงานที่มีความพร้อมในการผลิตกล้าหญ้าแฝกร่วมสนับสนุนการปฏิบัติให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็วยิ่งขึ้น และเสริมสร้างบทบาทขององค์กรภาคประชาชน เครือข่ายผู้ปฏิบัติงานหญ้าแฝกระดับท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกทุกชั้นตอน

5) จัดกิจกรรมเสริมสร้างและสนับสนุนการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในงานหัตถกรรมให้แก่เกษตรกร และกลุ่มผู้สนใจทั่วไป

6) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้หญ้าแฝกในระดับภาค และระดับท้องถิ่นทั้งในเขตพื้นที่หน่วยงานราชการ เอกชน สถาบันการศึกษา วัด และชุมชน

7) กำหนดยุทธศาสตร์การใช้ประโยชน์หญ้าแฝกทั้งในและนอกพื้นที่ทำการเกษตรครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายในส่วนของภาครัฐ เอกชน กึ่งเอกชน และพื้นที่อื่นๆ ตามความจำเป็นเร่งด่วนทันกับสถานการณ์ เพื่อสร้างต้นแบบการพัฒนาที่มีความหลากหลาย

■ ด้านการประชาสัมพันธ์

1) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรณรงค์การส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก และพัฒนาเว็บไซต์ให้ทันสมัยให้ทุกกลุ่มสามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้ เพื่อการประชาสัมพันธ์ รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

2) จัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายระดับต่างๆ

3) ประชาสัมพันธ์การใช้เทคโนโลยีหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำผ่านสื่อที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องและจริงจัง

8. ระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลาการดำเนินงาน รวม 5 ปี (พ.ศ.2555 - 2559)

9. องค์การบริหารงาน

ประกอบด้วย

9.1 ระดับนโยบาย ได้แก่ “คณะกรรมการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” แต่งตั้งโดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและกรอบแนวทางการดำเนินงาน พิจารณาให้ความเห็นชอบกับแผนงานและแนวทางดำเนินงาน อำนวยการ กำกับ ดูแล ให้คำแนะนำปฏิบัติ รวมทั้งแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก ฯ

9.2 ระดับปฏิบัติ ประกอบด้วย

9.2.1 คณะอนุกรรมการด้านวิชาการและติดตามประเมินผลแต่งตั้งโดยคณะกรรมการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีหน้าที่พิจารณากลั่นกรองให้ความเห็น เสนอแนะแนวทางการดำเนินงานด้านวิชาการ วางแผนและจัดทำแผนแม่บท ประสานการปฏิบัติงานโครงการฯ ให้เป็นไปตามแนวพระราชดำริ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน ให้คำปรึกษา แนะนำ และสนับสนุนการดำเนินงานด้านส่งเสริม

และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ

9.2.2 คณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แต่งตั้งโดยคณะกรรมการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีหน้าที่พิจารณาแนวทางส่งเสริม ขยายผลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการฯ ภายใต้กรอบแผนแม่บทฯ สนับสนุนการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ ติดตามผลการดำเนินงานส่งเสริมขยายผลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และกำกับดูแลการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ

9.2.3 ศูนย์ประสานงานเครือข่ายหญ้าแฝกในระดับจังหวัด และชุมชนมีหน้าที่ในการประสาน บริหารจัดการทรัพยากรดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก ภายใต้กรอบแผนแม่บทฯ

9.2.4 หน่วยปฏิบัติ ได้แก่ หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน อาทิ กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการ เกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กรมชลประทาน กรมประมง กรมปศุสัตว์ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมทางหลวง กรมทางหลวงชนบท กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กองทัพบก หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) โครงการพัฒนาโดยตง(พื้นที่ทรงงาน) โครงการหลวง บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เป้าหมายในภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และกรมควบคุมมลพิษ โดยมี สำนักงาน กปร. ทำหน้าที่ “เลขานุการคณะกรรมการ

พัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” เป็นแกนกลางในการดำเนินงาน อำนวยการ ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน และติดตามประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์ การใช้หญ้าแฝกฯ

10. การแปลงแผนไปสู่ภาคปฏิบัติ

10.1 การจัดทำแผนปฏิบัติการ

หน่วยงานต่างๆ จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาและรณรงค์ การใช้หญ้าแฝกฯ ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2555-2559) และแผนปฏิบัติการประจำปีที่แสดงถึงแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่จะดำเนินงาน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 โครงการ/กิจกรรมต่อเนื่อง กลุ่มที่ 2 โครงการใหม่

10.2 แหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ได้แก่

- 1) งบประมาณปกติประจำปีของหน่วยงานต่างๆ
- 2) งบประมาณ กปร.
- 3) งบประมาณตามนโยบายพิเศษต่างๆ ของรัฐบาล
- 4) งบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 5) งบประมาณภาคเอกชน เช่น งบประมาณจากธุรกิจ เอกชน มูลนิธิ ฯลฯ
- 6) งบประมาณความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

10.3 การติดตามประเมินผล

10.3.1 การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้าน วิชาการ โดย คณะอนุกรรมการด้านวิชาการและติดตามประเมินผล

การดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีสำนักงาน กปร. เป็นแกนกลางดำเนินงาน

10.3.2 การติดตามผลการดำเนินงานส่งเสริม ขยายผล และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีกรมพัฒนาที่ดิน เป็นแกนกลางการดำเนินงาน

10.3.3 จัดทำตัวชี้วัดผลการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกในภาพรวมเพื่อประเมินความก้าวหน้า และผลสำเร็จการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายแผนแม่บทฯ โดยการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

10.3.4 การประเมินผลการดำเนินงาน มีสำนักงาน กปร. เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน รวบรวมและประเมินผลการดำเนินงานทั้งด้านวิชาการและด้านส่งเสริม